

# Gezond sterven is niet het doel

Vlaamse woonzorgcentra lijken te veel op kostscholen, waar de overste het lot van de bewoners bepaalt. Het personeel hoort er tot uw dienst te staan, vindt Luc Bonneux, niet omgekeerd.

Epidemioloog. **Luc Bonneux**



‘In een goed wzc wordt u verzorgd door bekwaam personeel met respect voor uw persoonlijkheid, uw wensen en uw levenskeuze.’ *Benoit Tessier/reuters*

De coronacrisis heeft getoond hoe slecht het is gesteld met de Vlaamse ouderenzorg. Op het gebied van oversterfte was België deze lente met de vingers in de neus wereldkampioen. Overal in Europa gebeurde hetzelfde, in ons land maakte de bestuurlijke chaos het extremer. Bij de laatste staats hervorming werden woonzorgcentra (wzc's) geregionaliseerd en federale hervormingsplannen ritueel verbrand. Vervolgens vergat Vlaanderen de hele sector.

In de Europese Unie doodde het coronavirus vooral ouderen die leefden in een slordig georganiseerde, gefragmenteerde semiprivate ouderenzorg. Hoe strakker die georganiseerd is, hoe beter geschoold het personeel is (in een publiek gefinancierde setting), hoe minder doden.

## **Aanfluiting mensenrechten**

De angst voor bezoek in wzc's illustreert het blijvende falen van de sector. Die angst is niet op een reële dreiging gebaseerd. Niet bezoekers, maar verzorgers brachten het virus binnen. Verzorgers in de ouderenzorg zijn vaak jonge mensen met een druk sociaal leven. Ze hebben nauw en intens fysiek contact met de mensen die ze verzorgen. Besmette verzorgers geven het virus vlot door aan de mensen die ze verzorgen, zij geven het door aan de volgende verzorger en die geeft het weer door aan de verzorgden. Ze hebben geluk als maar de helft van hun afdeling besmet is wanneer ze de eerste diagnose krijgen.

Wat ik hoor en zie van de bezoeksregeling in veel Vlaamse wzc's is een aanfluiting van de mensenrechten. Oude mensen zijn volwassenen. Ze hebben even veel rechten als u en ik, tenzij de rechter daar anders over heeft beslist. De directie ontnemt hun die rechten, omdat hun

bewoners zorgbehoevend en afhankelijk zijn. Daardoor hebben de bewoners ook geen keuze, tenzij iemand anders die zorg op zich kan nemen.

Ouderen leven voor hun nageslacht: hun kinderen en hun kleinkinderen zijn vaak hun belangrijkste motivatie om nog wat langer onder ons te blijven. Door hun dat te ontnemen, ontnem je hun de zin van hun verlengde bestaan. Er zijn ruime regionale richtlijnen voor bezoek, maar dat verhindert de meeste lokale directies niet om nieuwe regeltjes te verzinnen, los van enige epidemiologische kennis of van overwegingen over effectiviteit en proportionaliteit. Streng bezoekregels dienen niet om de ouderen te beschermen. Ze dienen om de directie te beschermen, die doodsbang is om het minste risico te nemen. Dat is de omgekeerde wereld.

## **Fabeltjes**

Vlaamse wzc's lijken kostscholen of kazernes, waar de overste het lot van de bewoners bepaalt. Feitelijk zijn ze uw laatste thuis. Het personeel en de directie horen er tot uw dienst te staan, niet omgekeerd. Nadenken over ouderenzorg is nadenken over de eigen toekomst. Bijna een op de drie Vlamingen sterft in een wzc. Als je daar de mensen aan toevoegt die in een ziekenhuis sterven, maar opgenomen waren in een wzc, zit je aan bijna de helft van de Vlamingen. De vergrijzing, de kleinere gezinnen en het groeiende aantal alleenstaanden maken dat het er steeds meer zullen zijn. De kans dat u in een wzc opgenomen zal worden, is dus hoger dan een op twee. Als u daaraan wilt ontsnappen, geldt de oude volkswijsheid: wie niet oud wil sterven, moet zich jong ophangen.

Het is een fabeltje dat u door gezond te leven minder risico loopt op ouderdomsbepkeringen. Het tegendeel is waar: hoe gezonder u leeft, hoe ouder u wordt, hoe meer kans dat u eindigt in een wzc. Vrouwen leven gezonder en langer dan mannen. Ze hebben dan ook dubbel zoveel kans om opgenomen te worden in een wzc dan mannen. Een gezond bestaan stelt afhankelijkheid uit, maar ook uw levenseinde: de kansen op afhankelijkheid en de duur van die afhankelijkheid nemen niet af, ze treden op hogere leeftijd op.

Een ander fabeltje is dat er thuis beter of goedkoper voor u gezorgd kan worden. Familiale zorg is vooral in Zuid-Europese landen nog de regel. Die gaat ten koste van de levenskwaliteit van mantelzorgers en gaat vaak gepaard met verwaarlozing en oudermishandeling. Een demografisch vervelend bijeffect is dat er minder oma's beschikbaar

zijn voor kinderopvang (samen met ouderenzorg is ook dat daar slecht geregeld), zodat jonge moeders het na één kind voor bekeken houden, met nog snellere vergrijzing tot gevolg. Familiale zorg is alleen goedkoper als je de kosten van mantelzorg niet in rekening brengt.

### **Dal van treurnis? Hoeft niet**

In een (goed) wzc wordt u verzorgd door bekwaam personeel met respect voor uw persoonlijkheid, uw wensen en uw levenskeuze. U bent er thuis. Uw kinderen hebben de tijd om leukere dingen met u te doen dan u op het toilet te zetten en te verschonen. Een wzc is het eindstation in uw levensloop, maar het hoeft geen dal van treurnis te zijn.

‘Gedenk dat u zal sterven’ betekent ook ‘gedenk dat u voordien oud en afhankelijk zal worden’. Gezond sterven kan alleen als u de hand aan uzelf slaat. Dat kan nooit het doel zijn van een menswaardige zorg. Dat doel moet een waardig levenseinde zijn in een respectvolle omgeving, waar u omringd bent door goede, professionele zorg en bijgestaan wordt door uw geliefden. Dat kunnen we. We kunnen veel slechts zeggen over hoe Belgen zorgen voor hun bejaarden, maar we zijn wel genereus: we besteden er veel geld aan. Het komt er dus mee op aan dat geld beter te besteden.